

امام حسین(ع) هنگام عزیمت از مدینه تا مکه و مکه تا کربلا چه آیاتی را به تناسب حادثه تلاوت فرمود؟

تحقیق در منابع تاریخی و حدیثی که ما به آنها دسترسی داشتیم؛ چنین بر می‌آید که امام حسین(ع) در مسیر حرکتشان از مدینه تا کربلا در جایگاه‌های مختلف به تناسب آیاتی را تلاوت فرمود که در دو قسمت از مدینه به مکه و از مکه به کربلا بیان می‌شود.

تحقیق در منابع تاریخی و حدیثی که ما به آنها دسترسی داشتیم؛ چنین بر می‌آید که امام حسین(ع) در مسیر حرکتشان از مدینه تا کربلا در جایگاه‌های مختلف به تناسب آیاتی را تلاوت فرمود که در دو قسمت از مدینه به مکه و از مکه به کربلا بیان می‌شود.

الف. آیاتی که امام حسین(ع) هنگام خروج از مدینه و رهسپار شدن به سوی مکه خواندند، عبارت‌اند از:

1. در شب یک‌شنبه بیست و هشتم ماه رجب، هنگام خروج از مدینه و رهسپار شدن به سوی مکه که فرزندان، برادرزادگان و برادرانش نیز با بیشتر خاندانش همراه او بودند جز برادرش محمد ابن حنفیه؛ این آیه شریفه را قرائت فرمود: [1] 171#&؛ فَحَرَجَ مِنْهَا خَائِفًا يَتَرَقَّبُ قَالَ رَبِّ تَجَنِّي مِنَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ [2]؛ موسی ترسان و نگران از آن‌جا بیرون رفت [در حالی که] می‌گفت: 171#&؛ پروردگارا، مرا از گروه ستم‌کاران نجات بخش؛ طبق این آیه؛ حضرت موسی(ع) برای رهایی از شرّ فرعونیان از مصر به سوی مدین خارج شد. [3] امام حسین(ع) با خواندن این آیه حال خروج خود را از شهر مدینه به حال خروج حضرت موسی(ع) از مصر تشبیه کرده که آن‌حضرت از ترس فرعون مصر ناچار به ترک شهر و دیار و فرار از شهر گردید، و امام حسین(ع) نیز به خاطر فرعون زمان خود مجبور به ترک دیار و خانه و کاشانه خود شد.

2. وقتی آن‌حضرت در ماه شعبان داخل در مکه شد، این آیه شریفه را خواند: [4] 171#&؛ وَ لَمَّا تَوَجَّهَ تَلَقَّاهُ مَدْيَنَ قَالَ عَسَى رَبِّي أَن يَهْدِيَنِي سَوَاءَ السَّبِيلِ [5]؛ و چون به سوی [شهر] مَدْيَن رو نهاد [با خود] گفت: 171#&؛ امید است پروردگارم مرا به راه راست هدایت کند؛.

ب. آیاتی که امام حسین(ع) در مسیر رهسپار شدن به سوی عراق و کربلا به مناسبت‌هایی قرائت فرمود، به شرح زیر است، و گفتنی است که امام حسین(ع) در این مسیر به کوفه نرفت.

3. وقتی امام حسین(ع) از مکه بیرون آمد، فرستادگان عمرو بن سعید بن عاص به فرماندهی یحیی بن سعید راه آن‌حضرت را گرفتند و گفتند: 171#&؛ بازگرد! کجا می‌روی؟ اما امام حسین(ع) مقاومت کرد و روان شد و دو گروه به جلوگیری همدیگر پرداختند و تازیانه‌ها به یکدیگر زدند. حسین(ع) و یاران آن‌حضرت به سختی مقاومت کردند. پس از آن، امام حسین(ع) به راه خویش رفت که بر او فریاد زدند: 171#&؛ ای حسین! مگر از خدا نمی‌ترسی؟ از جماعت بیرون می‌شوی و میان این امت تفرقه می‌اندازی؛ امام حسین(ع) این آیه شریفه را خواند: [6] 171#&؛ لِيْ عَمَلِيْ وَ لَكُمْ عَمَلُكُمْ أَنتُمْ بَرِيْئُونَ مِمَّا أَعْمَلُ وَ أَنَا بَرِيْءٌ مِّمَّا تَعْمَلُونَ؛ عمل من برای من، و عمل شما برای شماست! شما از آنچه من انجام می‌دهم بیزارید و من (نیز) از آنچه شما انجام می‌دهید بیزارم!

4. در اثنای سفر امام حسین(ع) به عراق خبرهای ناگواری به امام(ع) رسید که کشته شدن جناب مسلم بن عقیل، هانی، قیس بن مسهر صیداوی و عبدالله بن یقطر از آن جمله بود. [7] وقتی خبر شهادت قیس بن مسهر صیداوی را به حضرت امام حسین(ع) دادند، چشم‌هایش پر از اشک شد و این آیه شریفه را تلاوت کردند: [8] 171#&؛ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ رِجَالٌ صَدَقُوا مَا عَاهَدُوا اللّٰهَ عَلَيْهِ فَمِنْهُمْ مَّنْ قُضِيَ تَحَبُّهُ وَ مِنْهُمْ مَّنْ يَنْتَظِرُ وَ مَا بَدَّلُوا تَبْدِيلًا [9]؛ در میان مؤمنان مردانی هستند که بر سر عهدي که با خدا بستند صادقانه ایستاده‌اند بعضی پیمان خود را به آخر بردند (و در راه او شربت شهادت نوشیدند)، و بعضی دیگر در انتظارند و هرگز تغییر و تبدیلی در عهد و پیمان خود ندادند.

5. عبد الله و منذر اسدی وقتی در ثعلبیه [10] به امام حسین(ع) خبر شهادت مسلم بن عقیل و هانی را دادند، امام(ع) فرمود: 171#&؛ إِنَّا لِلّٰهِ وَ إِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ [11]؛ ما از آن خدائیم و به سوی او بازمی‌گردیم. و امام(ع) و پیوسته این جمله را تکرار می‌فرمود. [12]

6. پس از آن‌که عبید الله بن حرّ جعفری دعوت امام حسین(ع) را نپذیرفت و گفت اسبم را به شما هدیه می‌دهم، امام از وی روی گرداند و فرمودند: 171#&؛ حال که در راه ما از نثار جان دریغ می‌کنی، ما نیز به مال تو نیازی نداریم؛ سپس این آیه را تلاوت فرمود: [13] 171#&؛ وَ مَا كُنْتُ مُتَّخِذَ الْمُضِلِّينَ عَصَدًا [14]؛ و من هیچ‌گاه گمراه‌کنندگان را دستیار خود قرار نمی‌دهم؛.

[1]. شیخ مفید، الإرشاد فی معرفة حجج الله علی العباد، ج 2، ص 35، کنگره شیخ مفید، قم، چاپ اول، 1413ق؛ طبرسی، فضل بن حسن، إعلام الوری بأعلام الهدی، ج 1، ص 435، مؤسسه آل البيت(ع)، قم، چاپ اول، 1417ق.

[2]. قصص، 21.

[3]. قمی، علی بن ابراهیم، تفسیر القمی، محقق و مصحح: موسوی جزائری، طیب، ج 2، ص 137، دار الکتب، قم، چاپ سوم، 1404ق؛ طبری، ابو جعفر محمد بن جریر، جامع البیان فی تفسیر القرآن، ج 20، ص 34، دار المعرفه، بیروت، چاپ اول، 1412ق.

[4]. الإرشاد فی معرفة حجج الله علی العباد، ج 2، ص 35 36.

[5]. قصص، 22.

[6]. طبری، محمد بن جریر، تاریخ الأمم و الملوک، ج 5، ص 385، دار التراث، بیروت، چاپ دوم، 1387ق؛ ابن نما حلی، نجم الدین

جعفر بن محمد، مثير الأحران، ص 39، مدرسة الإمام المهدی(عج)، قم، چاپ سوم، 1406ق.

[7]. الإرشاد فی معرفة حجج الله علی العباد، ج 2، ص 70 76.

[8]. جزری، عزالدین ابن اثیر، الكامل فی التاریخ، ج 4، ص 50، دار الصادر، بیروت، 1385ق.

[9]. احزاب، 23.

[10]. #171«؛ نام یکی از منزلگاه‌های نزدیک کوفه است که امام حسین(ع) در مسیر خود از آنجا گذشت. این مکان،

به نام ثعلبه، مردی از بنی اسد است که در آنجا فرود آمده و ساکن شده و چشمه‌ای حفر کرده بود (یاقوت حموی، شهاب الدین ابو

عبد الله، معجم البلدان، ج 2، ص 78 79، دار صادر، بیروت، چاپ دوم، 1995م)؛ در این محلّ که قناتی داشته، امام حسین(ع) بار

افکند و یک شب آنجا ماند.

[11]. بقره، 156.

[12]. الإرشاد فی معرفة حجج الله علی العباد، ج 2، ص 74.

[13]. مقرّم، عبد الرزاق، مقتل الحسین(ع)، ص 194، مؤسسة الخرسان للمطبوعات، بیروت، 1426ق؛ شیخ صدوق، الأمالی، ص 154

155، کتابچی، تهران، چاپ ششم، 1376ش.

[14]. کهف، 51.